

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 50 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V zamejstvo celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 25. marca 1938.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočerkovni račun:

Ljubljana štev. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Obtožba

Pred kratkim je začel izhajati v Ljubljani »Slovenski poštar«. V drugi številki priobčuje Jože Štukelj sestavek »Naše tegobe«. Sestavek je prav za prav stanovsko strokovno: opisuje težave, ki jih imajo slovenski poštni uradi in njihovi nameščenci zaradi pomanjkanja osebja. Nehote pa je postal najhujša obtožba jugoslovenskega nacionalstva in njegovega unitarizma; če le mogoče, govori še bolj razločno kakor spomenice slovenskih železničarjev. Dobro bo, če vsak Slovenec pazljivo prebere vsa tista dejstva in vse tiste zgovorne številke, ki imajo jugoslovenci toliko dopadenja nad njimi. Saj jim poročujejo, da se bo kmalu uresničila njihova napoved in da bodo Slovenci padli od dvanaestine na dvajsetino prebivalstva v tej državi. Pri čemer naj bi bila seveda dvajsetina samo nov začetek novega padanja...

Sestavek opisuje najprej, kako je Belgrad pri tistih znamenitih uradniških redukcijah zmanjševal število slovenskih poštinskih uslužbencev, kajti med tem ko je na jugu zmeraj nastavljal nove namesto odpuščenih, tega pri nas ni delal. Dobe sedno pravi:

Pri naši direkciji pa je pri redukcijah ostalo, to je, na izpraznjena mesta niso bili sprejeti novi uslužbenci. Delo, ki so ga opravljali reducirani uslužbenci, je padlo na pleča tovarišev, kjer pa to ni šlo, pa so se delovna mesta in njihovi posli preprosto odpravljali. V tisti čas sega začetek počasne demontaže dostave pošilk po vaseh po pismonoših pri slovenskih državnih poštah. Ker je direkcija redukcije morala izvršiti, a odvečnega — rezervnega — osebja ni imela, je v sili segla po pismonoših pri manjših poštah, istočasno pa omejila ali kar odpravila dostavo po vaseh. Namesto vsak dan, je pismonoša prihajal v vasi samo trikrat, dvakrat ali celo samo enkrat na teden, a ponekod se je dostava sploh odpravila. Vršila se je pač v tistem obsegu, ki je bila z ostalimi pismonoši izvedljiva.

Omejitev, oziroma odprava dostave pošilk po pismonoših naše ljudstvo silno boli in vznemirja. Uvedba vaše dostave je stara pridobitev, na katero moramo z budnim očesom paziti. Avstrija nam je bila mačeha, vendar je upoštevala visoko kulturno raven našega naroda, pa smo imeli ob prevratu pri slovenskih poštah uvedeno dostavo pošilk skoraj v sleherni vas. To zahteva kulturni razvoj našega naroda in množina pisem, časopisov itd., ki jih prejema, odnosno pošilja.

Po odpravi poštnega ministrstva v l. 1929. se je preračun poštne uprave popolnoma centraliziral, in poštne direkcije so izginile iz preračuna. Krediti, osebni in tvarni, niso več določeni za vsako direkcijo posebej, temveč za vso stroko. V preračunu so določeni samo posebni krediti za ministrstvo samo, za vse direkcije in njih pošte pa skupen kredit. Tako ne ve nobena direkcija, koliko osebja in kreditov odpade nanjo, vrhovna poštna uprava pa ni več vezana, da mesto, izpraznjeno z upokojitvijo ali smrtjo kakenga uslužbenca, izpopolni pri tisti direkciji, temveč tam, kjer hoče.

Od takrat pa zasledujemo, da se mesta, ki se na en ali drugi način izpraznjujejo pri slovenskih poštah, ne zasedajo vedno pri nas, temveč se novi uslužbenci nameščajo pri drugih direkcijah. S tako osebno politiko se nikakor ne moremo strinjati, ker se izvaja na škodo naših pošt in poštarjev. Na ta način se že sedem let počasi, a stalno zmanjšuje število slovenskih poštinskih uslužbencev, pri drugih direkcijah se pa zvišuje!

Tabelarni pregled uslužbencev kaže tole sliko:

Leto	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	+
Ministrstvo	258	257	262	262	258	254	280	+ 22
Dir. Belgrad	1586	1631	1609	1634	1689	1635	1675	+ 89
Dir. Zagreb	2218	2229	2215	2234	2202	2202	2255	+ 14
Dir. Ljubljana	1638	1610	1587	1573	1543	1545	1540	— 98
Dir. Novi Sad	1467	1470	1451	1448	1442	1439	1467	—
Dir. Sarajevo	1535	1522	845	894	895	895	934	+ 79
Dir. Cetinje			865	665	661	661	680	+ 79
Dir. Skoplje	1419	1449	1428	1445	1411	1418	1409	— 10
Dir. Split	967	972	972	991	975	971	993	+ 26
Skupaj	11088	11140	11032	11136	11076	11020	11210	+230
								—108

Ta pregled je tako zgovoren in jase, da mu ni treba dosti komentarja. Opaža se izdaten porast osebja pri ministrstvu, belgrajski, sarajevski, cetinjski in splitski direkciji. Temu nasproti pa stoji **ogromen padec osebja pri naši direkciji**. V teku petih let smo izgubili kar 89 uslužbencev, na njihova mesta pa so bili novi uslužbenci postavljeni pri že omenjenih južnih direkcijah.

Zato za našo direkcijo ni »budžetne mogućnosti«, zato se slovenski poštarji krivijo pod težo poslov, zato nimajo dopustov itd., itd.

Pa bi morda kdo rekel, da je pri nas padel promet in da izkazuje naša direkcija čedalje manj dobička. Ravno nasprotno je res! Tabela čistega dobička celokupne poštne uprave in poleg delež Ljubljanske poštne direkcije za zadnjih deset let (zaokroženo na tisoče) je tale:

Preračunsko leto	Čisti dohodek celokupne p. t. t. uprave	Od tega odpade na ljubljansko pošto direkcijo	V odstotkih
1927-28	din 102.290.000.—	din 6.597.000.—	6%
1928-29	din 135.373.000.—	din 14.992.000.—	11%
1929-30	din 155.016.000.—	din 20.259.000.—	13%
1930-31	din 161.625.000.—	din 16.937.000.—	10.5%
1931-32	din 115.655.000.—	din 14.064.000.—	12%
1932-33	din 166.591.000.—	din 15.758.000.—	14%
1933-34	din 128.995.000.—	din 16.771.000.—	13%
1934-35	din 157.645.000.—	din 17.259.000.—	11%
1935-36	din 109.098.000.—	din 21.325.000.—	19%
1936-37	din 95.468.000.—	din 26.402.000.—	28%

Čisti dobiček ljubljanske poštne direkcije v tekočem proračunskem letu bo še večji in bo znašal okoli 31—32 milijonov, ker znaša že v prvih devetih mesecih (od 1. IV. do 31. XII. 1937) 25.272.000.— dinarjev.

Slovenski načrt in narodno-gospodarski popis

(Dopis)

V teku letošnje zime je bilo v Ljubljani več predavanj, na katerih so govorniki ugotavljali, da Slovenci nimamo političnega načrta. Razpravljali so o vzrokih te pomanjkljivosti. Da Slovenci res nismo imeli in nismo mogli imeti pravega političnega načrta, je pa vzrok to, da smo bili in da smo še vedno ljudje, ki v potu svojega obraza služimo na svoji zemlji skromen kruhek, ki ga nam pa režejo neslovenci, vsaj dostikrat, če že ne po večini. Zato je naravno, da nismo delali načrtov za prihodnost svoje zemlje, ker smo skrbeli le vsak za se, za svoj vsakdanji kruh.

Slovenski politični program in slovenski načrt je treba postaviti na stvarno, gospodarsko podlago. Brez trdne gospodarske osnove povrh tudi še tako lepega političnega programa ni lahko izpeljati. Zato naj bi slovenski narodno-gospodarski znanstveniki ustvarili podlago za sestavo slovenskega političnega načrta. Treba je dobiti jasne poglede v take okolnosti:

1. Ugotovi se naj, koliko denarnih zavodov, ki poslujejo na naših tleh, dela s slovenskim kapitalom in koliko odstotkov tega kapitala na našem ozemlju je last tujcev.

2. Ugotovi se naj, koliko izmed premožnih ljudi na Slovenskem je Slovencev, posebno pa, koliko izmed njih je slovensko narodno zavednih. Upam, da teh ne bo težko kar na prste prešteti.

3. Ugotovi se naj, koliko odstotkov površine slovenske zemlje je v lasti neslovencev in kolik je ta odstotek glede na vrednost (boniteto, donosnost).

4. Ugotovi naj se narodnostna pripadnost in prepričanje pravih lastnikov vse industrije in trgovine in odstotek vrednosti slovenskih podjetij v primeri z neslovenskimi podjetji v naših krajih. Naj bi nam kdo narisal in objavil zemljevid Slovenije, na katerem bi bili vrisani samo tisti kraji, kjer so neslovenske industrije in neslovenska posestva in denarna podjetja. Tak zemljevid bi bil hudo zanimiv, bati se je pa, da bi na njem ne bilo veliko delov naše domovine praznih, t. j. čisto slovenskih. Podjetij, ki sicer nosijo lepa slo-

Torej piši, reci, beri: osem in dvajset odstotkov čistega dobička jugoslovenske poštne uprave donesajo slovenske pošte! 28%, to se pravi, prav močno podčrtano četrtno. To se pravi, če bi ne bilo nacionalnega odpadništva in njegovega centralizma, da bi z dohodkom slovenskih pošt lahko najprej uredili slovenski poštni promet in ga napravili tako še bolj donosnega, da bi lahko nastavili z njim primerno število osebja in s tem olajšali delo sedanjemu, a hkratu tudi številnim slovenskim družinam preskrbeli dela in jela, da bi lahko postavili v Ljubljani, v Celju, v Mariboru primerna poslopja za poštne urade, pa tako naprej.

In ker se v Sloveniji po znanem nacionalnem jugoslovenskem receptu najbolj varčuje, pri osebju in pri tvarnih izdatkih, se bo **že v tekočem letu** povišal slovenski delež pri čistem dobičku poštne uprave na **tretjino vsega dobička!**

V zvezi s tem naj samo spet kedaj opozorimo, da prinašajo tudi slovenske železnice četrtno vsega dohodka jugoslovenske železniške uprave. In da ima jugoslovanski centralizem pri njih kakor pri pošti isto osebno in stvarno politiko, da se z dohodkom naših železnic nastavlja osebje in grade nove železnice na jugu.

Vsak zaveden Slovenec naj bo naročnik „Slovenije“!

venska imena, njih pravi lastniki pa so po mišljenju neslovenci, pač ne bi smeli prištevati med »domača slovenska podjetja«, kakor je to navada.

5. Ugotovi naj se, koliko Slovencev živi v gospodarski odvisnosti — neposredni (v službenem razmerju) ali posredni — od neslovencev, a koliko je gospodarsko samostojnih Slovencev, ali vsaj hlapcev slovenskih gospodarjev. Enako naj bi se izračunal tudi odstotek našega narodnega dohodka, izvirajoč iz resnično slovenskega gospodarstva, v primeri z odstotkom našega dohodka, izvirajočega iz plač in sploh prejemkov, dobljenih za naše službovanje gospodarstvu in koristim neslovencev.

6. Ugotovili naj bi se v odstotkih približni naši izdatki za izdelke neslovenskih tvrdk, v primeri z odstotkom porabe enakih izdelkov slovenskih izdelovalcev (n. pr. blaga, čevljev, mila, kurjave, živil, strojev, aparatov, luksuznih predmetov itd.) Na podlagi teh ugotovitev bi se dalo morda tudi izračunati, koliko odstotkov približno damo Slovenci zaslužiti samim sebi, a koliko drugim.

7. Ugotovi naj se, koliko odstotkov oglasov v slovenskem časopisju služi propagandi slovenskih izdelkov, koliko pa razširjanju neslovenskih.

8. Ugotovilo naj bi se, koliko odstotkov reklame sploh pri nas služi slovenskemu narodnemu gospodarstvu in kak vtisk mora dobiti tujec, če sodi slovensko gospodarstvo in narodnost po napisih in reklamah, ki jo vidi pri nas.

9. Ugotovi naj se, koliko odstotkov zaužijemo Slovenci letno neslovenskih kulturnih dobrin (filmov, knjig, gledaliških del itd.) v primeri s slovenskimi ali vsaj slovanskimi.

10. Ugotovilo naj bi se, kako razmerje vlada med narodnimi in nenarodnimi deli gospodarstva in kulture pri slovanskih narodih, ki imajo svoj politični program.

Na podlagi vseh teh ugotovitev, ki so vsaj v približni natančnosti mogoče, naj bi se znansstveno ugotovilo, ali je Slovenija in njeno naravno bogastvo dejansko in pravno že postala last

Slovencev ali še ne. Da ni bila naša domovina gospodarsko in politično zadosti naša v preteklosti, se menda sme trditi z ozirom na to, da so bili dolga stoletja pravni lastniki slovenske zemlje in njenega gospodarstva v veliki meri tuji, graščaki in meščani. Velikega pomena pa bi bila znanstve-

na ugotovitve, za koliko je postala Slovenija od časov, ko je bila osvobodjena graščinskega in končno tudi političnega tlačanstva, naša v gospodarskem pogledu. Narodno gospodarska inventura in bilanca pa nam je potrebna prej, preden začnemo delati narodni program in načrt. T. B.

Velike skrbi

Dr. Dinko Puc, dravobanski režiser petomajskih volitev, je pridno pri delu. Piše in da pisati tudi druge, ogovarja in prigovarja, sem ter tja tudi kam stopi, če se mu zdi. Zdi se mu pa veliko, najbolj se mu zdi, da je že vse pozabljeno.

Zdi se pa tudi tistim, ki jih ogovarja in jim prigovarja, da dr. Puc prerad pozabi, da je pozabil še na Živkovića in Uzunovića, na Puclja in Kramerja in še mnoge druge prijatelje, ker se mu je zdelo. Lahko bi spet pozabil, tako pozabil, kakor je nazadnje pozabil še na samega Jevtića, ker je tako kazalo.

Pridni so tudi njegovi pripadniki, ali pravilneje: prijatelji. Politični prijatelji namreč, da ne bo zamere. Ni jih kdove koliko, so pa podjetni. Sila družji, priganja jih usoda osamele zapuščenosti. Tudi oni hodijo in ogovarjajo in prigovarjajo, da je kaj; vabijo na vse strani. Pa vsak ima svoj lonček, ta večjega, drugi manjšega, vsi že oškrbljene in počene, da jih komaj še drži žična suknja. Da le drže, da se le lahko pogreje kaka juhica, pa je dobro.

Ogovarjani in prigovarjani še niso pozabili, kako je grmel Puc z neslovensko besedo zoper punktacije, kako grozil vsem »separatistom«, kako pozival na magistrat društva k prisegi vdanosti in zvestobe Petru Živkoviću in njegovemu diktatorskemu režimu. Ogenj in žveplo na društvo, ki se ne bi odzvalo in poslalo na magistrat tudi svoje štampljke. Niso še pozabljene besede in grožnje zoper vse tisto, za kar se neomahljivi dr. Puc danes tako neomajno zavzema.

Pa petomajske volitve, ki jih je vodil demokracijski in svobodoljubni dr. Puc tako, da so zardevali sramu še madžarski pandurji. Tisti čas noben list še črhniti ni smel niti imen dr. Mačka, Davidovića, Stanojevića. Pucovi organi so bistro pazili, da ni prišla opozicija nikjer do izraza, kakor da je sploh ni. Mestni uradnik Pavel Kreutzer, ki se je predrznil priglasiti se za kandidacijo na dr. Mačkovem seznamu, je bil takoj odpuščen iz službe, očitno zato, da je imel več časa za agitacijo. Puc je bil vedno vnet za »slovensko« stvar, ob volitvah še posebno.

Pucov režim je onemogočil opoziciji vsako agitacijo, njenih shodov ni trpel; dovolil ni ne razgovorov, ne letakov, celo takih z zgolj imeni kandidatov ne. Če sta si dva opozicijska volilca prižgala cigareto, je že bila skoraj sitnost zaradi nedovoljenega sestanka. Vršile so se hišne preiskave, plenile celo po cenzuri odobrene tiskovine, njih lastnike so zapirali. Kazni, zapornih in denarnih, je deževalo, da nikoli tako.

Sploh so delali dr. Puc in njegovi organi tako, da ostane opozicijska kandidatura prikrita, dasi je bila uradno dovoljena. Ljubljanskima opozicijskima kandidatom Pucov režim ni dovolil shoda. Orjunci, četniki, ljotičevci, sploh fašisti so lahko zborovali, kolikor so hoteli. Listom ni bilo niti dovoljeno priobčiti, da shoda ne bo. Pucov režim

se je bal, da bi tako ne predrl v javnost glas o opozicijski kandidaturi.

Ne da bi vedeli za prepoved, se je zbralo na opozicijskem shodu tisoč volilcev. Našli so vrata ljubljanskega hotela Uniona zaprta. Kdor je bil tedaj zraven, ne bo nikoli pozabil, kako si je režim pod pokroviteljstvom dr. Puc predstavljaj svobodo in demokracijo. Padalo je, udarjalo in treskalo, kakor pozneje v Abesiniji. V Ljubljano prispevskega kandidata in odposlanca dr. Mačka so Pucovi organi prijeli v hipu, ko je stopil v vlak, da se odpelje; po odpustu iz zaporu so mu naložili še 1000 dinarjev kazni. Neljube osebe so lovili ves teden in jih zapirali še dan pred volitvami, češ da so se udeležile shoda, ki ga ni bilo.

Za Jevtića je spravil dr. Puc na noge vse, kar leze in gre. Zraven razgrajacev, ki jih dobi vsak za denar, so morali na njegov shod vsi javni uslužbenci. Jezdecem in voznikom so bile obljubljene visoke nagrade. V službo za Jevtića sta morala še radio in kino, mogočni zvočniki so prenašali hripavo kričanje najetih plačancev po cele dneve.

Župani so imeli tiste dni čez glavo dela. Dobivali so dan in noč navodila, dobivali so jih po glavarstvih, donašali so jih Pucovi organi, prihajala so s pošto. Navodila za najčistejšo svobodo volitev kakopak. Prišle so na županstva debele pošiljke s poukom, kdaj smejo biti odprte. Zavitki z letaki in lepaki za Jevtića, pamfleti in sramotilne slike na opozicijo in njene predstavnike — tudi na Aco Stanojevića, ki si ga sedaj postavlja dr. Puc za svojega pokrovitelja. Vmes so bile tudi slike, ki se je govorilo o njih celo v Ženevi, pri Društvu narodov...

Železničarji so javljali v »pozoru« svoj odhod na »volišče«, po »volitvi« pa javljali, kako so glasovali. Pokorno so javljali izvršitev svoje državljanske pravice tudi drugi javni nameščenci; da ne zaostanejo za lepim zgledom, so posnemala primer tudi mnoga zasebna podjetja. »Svobodno« po »svojem prepričanju« so smeli voliti sploh vsi kolikaj odvisni volilci. Dr. Puc je bistro pazil, da se nikjer ni kalila najosnovnejša državljanska pravica!

V volilne komisije je poslal Pucov režim same preizkušene može, vredne svojega, s tem pa seveda tudi ljudskega zaupanja. Vse je poteklo v najlepšem redu, nikjer ni bilo groženj in pritiska, nikjer ni tekla kri; Pucovi organi so na dan volitev mirno spali. Velika je nehvaležnost »izvoljenih«, ki zdaj Puca še pogledajo ne.

Dr. Puc ima za seboj veliko preteklost. Med prvimi je pritekel, kar po bližnici jo je primahal, da se postavi v službo osvobodjene domovine. Nos mu je velel, pa jo je usekal. Še neosvobodjena domovina se lahko reši sama; če treba, ji bo že pomagal, na daljavo. Sicer so pa še drugi tam, ki bi tudi lahko prišli sem, da bi bila vsa domovina skupaj. O, nespametneži, ki ne znajo ceniti dobrega zgleda!

Ijenosti. V ta namen se je posluževal vseh mogočih sredstev. Če je zasledil kako nerednost, jo je takoj odpravil, krivca pa kaznoval. Kdo drug na njegovem mestu bi bil to storil mehanično, brez posebnega hrupa, on pa si je vzgojil aparat, ki je razglasil sleherni njegov ukrep z vsemi bobni. Podpisati smrtno obsodbo mu je bila malota. Vešala mu niso delala nobenih očitkov. Dva in sedemdeset let vojaškega življenja ga je otlopelo popolnoma — njegov obraz je bil zgolj še krinka, ki je izza nje prežal krvolok. Na zunaj dobričina, na znotraj pretkanec, katerega beseda ni nikdar razodevala resnice. Tak človek je še v navadni družbi neprijeten.

Kult Radetzkega se je prav razvil šele po njegovi smrti. Zatemnjeni ga ni mogla niti slava nadvojvoda Albrechta, cesarjevega brata in zmagovalca pri Custozi. Zunanost tega ni bila pripravna za vlogo pravljene »očeta vojakov«. Redka kocinasta brada s preveč mesnato spodnjo ustnico, tipično za vse Habsburžane, je preveč odbijala. Povrh je bil še nenavadno kratkoviden. Politični neuspeh leta 1866, tudi sicer ni bil pripraven za obujanje spominov na tisto dobo. Leta 1878. je bilo v Bosni kar troje kandidatov za venec vojaške slave: nadvojvoda Salvator, vojvoda Württembergski in general Philippovich; odnesti bi ga bil moral slednji, ker pa je ta bil slovanske krvi, so postavili vse tri v kot. V osemdesetih letih so začeli predstavljati samega Franca Jožefa. V svetovni vojni so poskušali z nadvojvodom Friderikom; njegov bivolski vrat pa se je slabo podal za tako vlogo, če bi ne bilo še drugih, mnogo hujših stvari.

Moja mati Ana je bila Feřsteinova iz Konjščice. Starši in vsi njeni predniki, kolikor je vedela za-

Modno blago!

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ogledala, ščetke, turistijske potrebščine dobite

n a j c e n e j e

pri Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

Kot mož skromnih lastnosti Puc ne govori rad o tem; sploh ne o svoji preteklosti; še manj o svojih nekdanjih zvestih prijateljih. Morda je pa pozabil... seveda, pozabil je. Sploh pa, kaj bi tisto — tisto je bilo; sedaj so nova načela, neomajna in neomahljiva, in novi prijatelji, dokler ne bodo — bivši.

Res, težko je bilo slovo. Nič več ne bo, oh nikoli več, devic z venc in belo oblečenih deklic s šopki, pa polnih bokalov in zdravic na Bogoljuba Jevtića in troedino slovensko besedo. Prav zares ne. Sedaj mora biti dober lonec, orobkan in hudo počen sicer, drži pa za silo še, in kuha se še tudi lahko v njem. Kaj se bo skuhalo, se še ne ve. Le previdno ga je prestavljati med lonci in lončki novih prijateljev, da se ne sesuje v črepinje. Pa Stanojević ne sme pogledati vanj, da ne vidi, kaj se je že kuhalo v njem. Veliko skrbi ima dr. Puc, oh, kar preveč.

Opazovalec

Pomisleki hribovca

Pismo iz Celja.

Oprostite, gospod urednik, da vam na kratko sporočim nekaj svojih misli, ki jih dobim takole, ko se večkrat zgledam v mestu ter vidim in slišim, kaj se godi po svetu. Spričo takih doživljanj sem si ustvaril svojo sodbo takole:

Zgodovina je baje najboljša učiteljica. Pa se morda ravno zaradi tega od nje najmanj naučimo, ali pa se nam v naši pokvarjenosti bolj dopade vedno nova igra z novimi lažmi.

Tako dolgo je hodila za njim, se na tistem vozila na njegov dom, si na njegovo povelje kupila plašč in klobuček po njegovi želji, pa možje modrujejo in pišejo, ali da bi sami verjeli, ali da naj kdo drugi verjame, češ fant »je silo storil dekletu«. Stare ženske kaj takega ne verujejo.

Poljubljati se je treba, seveda, in še javno na cesti, da vsakdo vidi, kedaj se je pri sosedu kaj imenitnega zgodilo,

Nekaj pogledov nazaj

Spisal Hinko Sevar. — (Dalje.)

Prestolonaslednik Franc Ferdinand je bil v mnogočem še slabši. Njegova ženitev s češko grofico Chotec je bila zgolj politična. Srednjeveških nazorov je mislil, da se bo s svojo zakonsko zvezo prikupil Slovanom. Ali dvorna kamarila in Berlin sta bila močnejša. Dasi žena prestolonaslednika in povišana v vojvodinjo, je bila na dvoru prezirana in zapostavljena pri sleherni priliki. Na plesih je bilo njeno mesto v zadnji vrsti, njen mož je moral voditi drugo nadvojvodinjo. Taka je bila španska dvorna etiketa in z njo vred tista zlagana naklonjenost Habsburžanov Slovanom in modernemu duhu sploh.

Narodi so gledali le maske svojih oblastnikov; njihove prave podobe nikdar. Da jim je verjelo in jih častilo, za to je bilo sredstev dovolj. Cesar Karel se je hotel pokazati demokratičnega, pa je prišel nekajkrat med vojake brez posebnih ceremonij. Maska je bila slabo narejena, pa je bistro oko starih bojevnikov hitro opazilo, da mož ljubi močno pijačo čez mero. Na Goriškem je le malo manjkalo, da ni natreskan utonil v Soči. Navaden vojak bi bil najstrožje kaznovan, pri cesarju pa so naredili iz pijanstva še junaštvo. Oblastnike ožarja sijaj višjih bitij le, dokler jih gleda ljudstvo od daleč v maskah — od blizu pogledani pa se spremene v navadne zemljane z vsemi človeškimi napakami.

Radetzky je bil, kakor so vsi oblastniki, le da je bil za svojo starost nenavadno prožen in silno prebrisan. Poznal je ljudi in njihova nagnjenja kakor malokdo, pa je znal potipati na pravo žilo. Vsa njegova skrb je bila v tem, da prebivalstvu priljubi Avstrijo, vojsko pa drži v stalni pripravi.

nje, so bili savski brodniki. Po zatrdilu Antona Medveda, pesnika, ki je bil ekspozit v Konjščicah, sega po matičnih knjigah njen rod v tistem kraju do blizu 300 let nazaj. Vsi prvorojenci so bili Martini; tako tudi njen oče in stari oče. Njenega očeta, svojega deda, se še dobro spominjam; umrl je v starosti okoli devetdeset let, ko še nisem hodil v šolo. Živel je na Podlazu, kjer sem bil še pozneje večkrat na »počitnicah«. On in njegova žena, Barbara Robavs iz Zagorja, moja babica, sta se rada ponašala s francoščino, ki sta jo menda res znala prilično dobro. Večere na Podlazu štejem med najlepše svojega življenja. Njun prvorojenec, Martin, materin brat, moj stric, je bil živa kronika, ki je vedel mnogo o svojem očetu in starem očetu. Ta je bil služil vojake na Dunaju še za Marije Terezije. Večeri na Podlazu, pozimi v toplo zakurjeni sobi, poleti v travi pred hišo, so bili polni romantičnega pripovedovanja. Saj je bilo brodnisko življenje že samo polno romantike.

Dasi že prileten, je bil ded vendar še toliko prožen, da se je pod vplivom mojega očeta in drugih navdušil za narodno stvar in se živo zanimal za dogajanja doma in po svetu. Primerjajoč nekdanje čase s takratnimi, je dobro opazil razliko med prej in pozneje; ni mogel razumeti vedno hujšega zapostavljanja Slovencev od strani Nemcev. Rad se je spominjal svojih vojaških let; zatrdel je, da so občevali pri vojaki s Slovenci po slovensko, da se je počutil kakor svoj med svojimi. Posamezne narodnosti da so držali kolikor mogoče skupaj, se ozirali na njihove navade in jim sploh šli na roko, da se je čutil Slovenec kot domač med domačimi. Kletvine in druge surovosti so bile strogo prepovedane, pa tudi kaznovane, če se je kdo pregrešil. Izjem seveda ni manjkalo, posebno med starejšimi podčastniki.

(Dalje prihodnjič)

Sir Edvard Grey je baje zakrivil svetovno vojno, tako sem bral v nekem starem časopisu iz prejšnjega leta, ki sem ga dobil v mestu, in sicer je njegova krivda, ker ni vnaprej povedal, da Anglija v primeru vojne ne bo ostala nevtralna. Prav. Stražnik je kriv, če se fanti stepejo in potolčejo, ker jih ni že pred pretepom aretirali.

Vsi narodi, kulturni namreč, čistijo svoj jezik tujk, zlasti tistih, ki spominjajo na grški ali latinski klasicizem. Kolikor mogoče so izrazi nado-meščeni z novim živim jezikom.

Brž ko bi jugoslovenarji uresničili svojo misel nacije, bi ostala slovenskemu narodu stara domovina.

Bog jim tedaj grehe odpusti, kajti Slovenci jih ne moremo, namreč jugoslovenom, ki so v prejšnjih letih s svojim centralističnim režimom omogočili in povzročili, da naši denarni zavodi niso imeli pri državnih denarnih zavodih nikakšne zaslombe in niso bili likvidni, da pa je n. pr. Hranilno in posojilno društvo, poprej in zasebno tudi še sedaj, Spar- und Vorschuss-verein v Celju imel pri Narodni banki odprt kredit za šest milijonov dinarjev in je lahko v času po 1934 dal v Savinjski dolini nešteto kmetijam večje vsote posojila na njihovo zemljo.

Slišal sem citirati Gregorčiča: »Rešitelj Jette naj živi«, ko so meščani dobrohotno mežikali o narodnem poslanstvu dr. Doboviška, ki je sedaj za dr. Slavičem kot drugi rešil Prekmurje s tem, da je šel v skupščino in na eni strani razkril hrvaške načrte glede Prekmurja, na drugi strani pa svoje poslovne zadeve.

Bog vas živi, gospod urednik!

Sporazum z Nemci?

Hitlerjev pooblaščenec za izvedbo ljudskega glasovanja v Avstriji okrožni glavar Bürekel pravi v svojem razglasu »na vse Avstrijce«, priobčenem v avstrijskih listih dne 17. marca, da bo stavil voditelj dne 10. aprila 1938 tole vprašanje na vsakega Avstrijca:

Si li Nemec?

Mimogrede: Bürekel seveda ni Avstrijec, ampak Nemec iz Pfalce.

To vprašanje ne dovoljuje več razlage in ne prenaša nobenega zavijanja: kdor ni Nemec, ne sme 10. aprila pritrdilno glasovati.

V zvezi s tem naj omenimo sestavek, ki ga je napisal dr. Camilo Morocutti in ki je izšel v grški »Tagespostu« dne 18. t. m., torej dan po zgorajšnjem razglasu. V njem poudarja pisec, da narodni socializem pod pojma germanizacije ne pozna več, kar da je Hitler že večkrat izjavil. Dobeledno pravi:

Narodno socialistična ljudska politika se sklanja spoštljivo pred tujo narodnostjo, kakor tudi zahteva narodni socializem brezpogojno spoštovanje za lastno nemško narodnost, kjerkoli ta biva in se biva za svoj obstoj. Kdor pozna narodnostne razmere v nemško-jugoslovanski mejni krajini, mora pošteno priznati, da je Slovenija, današnja dravska banovina, slovensko jezikovno ozemlje in slovenska narodna zemlja. Razume se ob sebi, da spoštuje narodno socialistična narodnostna politika to slovensko narodno zemljo, toda z enako upravičenostjo pričakujejo Nemci, da se bo postavila črta pod dobo malotne in čisto spletkarske manjšinske politike v Sloveniji in da bo dana pot poštenemu sporazumu od naroda do naroda.

Ta odstavek smo namenoma navedli dobesedno. Praktično se nam zdi važen zlasti v zadnjem odstavku, ko dejansko govori in zahteva nekakšno vzajemnost glede na ravnanje s slovensko manjšino na Koroškem, o kateri govori Morocutti višje, in glede na ravnanje z nemško manjšino pri nas. Če je res to vse, potem do narodnostnega sporazuma ni daleč.

Jugosloveni zmeraj za centralizem

V predzadnji številki smo omenili nacionalni »Branik«, ki se je zgražal nad hrvaškim profesorjem Lukasom, češ da noče potovati v Belgrad, četudi dobiva iz Belgrada plačo. Dostavili smo, da prof. Lukas dobiva pač plačo iz hrvaških davkov in da je pri sedanjih razmerah ta plača precej manjša, kakor bi bila, če bi Belgrad plače ne nakazoval, ampak Zagreb.

Ta resnica velja seveda prav tako za slovenske profesorje in druge delavce, ki dobivajo plače in mezde od države. Nedavno tega smo omenili spomenico železničarjev, ki dovolj zgovorno dokazuje, kako drago je posredovalno delo Belgrada za nas, tisto delo, ki je »Braniku« tolikanj všeč, saj mu daje upanje, da se bo zmanjšalo število slovenskega prebivalstva na dvajsetino. Zato ga je tudi ta očitna resnica tako zbudila v njegovo nacionalno srce. Zato pa takole piše:

»Slovenija« hvali Lukasa, ki je bil v 14 letih v »Belgradu« le enkrat. Jasno! Vsemu svetu je znano, da so gospodje okoli »Slovenije« že večkrat skušali nastopiti

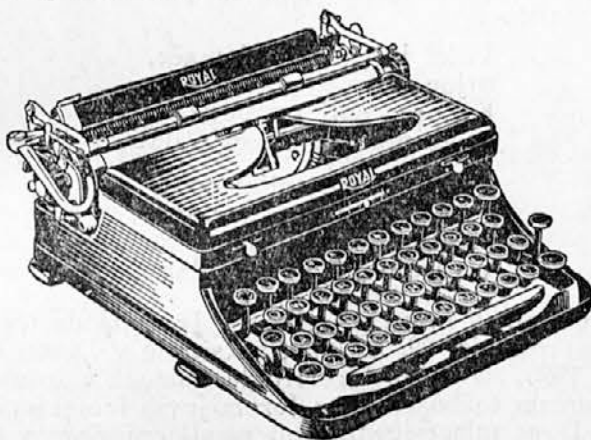
pot do »Belgrada«, ko so pa videli, da bi mogli kvečjemu do prve postaje, so rajši vzeli spet »kufre dol« in šli lepo pridno domov.

Da bi bili mi kedaj hoteli nastopiti kako pot v Belgrad — v »Branikovem« narečju more pomeniti to samo pot v centralistični ali unitaristični Belgrad! — to je seveda navadna neresnica. Umazati bi nas hotel!

Sicer naj pa samo še opozorimo, da se jedra našega zapiska »Branik« ni niti z besedo dotaknil, tistega jedra namreč, da noben hrvaški javni nameščenec, prav tako seveda tudi noben slovenski, ne dobiva iz Belgrada morebiti srbskega denarja, ampak samo hrvaškega oziroma slovenskega. A še zlasti je tiho o tem, koliko več bi ga dobil in koliko več slovenskih nameščenecv bi ga dobilo, če bi ne bilo belgrajskega posredovanja.

Naj se že zgodi to, naj se pokaže ono — jugosloveni so zmeraj za centralizem. In niso menda še zamudili priložnosti, da ga ne bi zagovarjali v besedi in dejanju.

Saj tako tudi morajo!

VSE ZA PISARNO

dobavlja in popravlja

PRELEC

LJUBLJANA sedaj Tyrševa 1 nasproti hotela Slon

Vsiljeno jugoslovenstvo

Hrvaški jugosloven J. Demetrović je poročal v svojih »Jugoslovenskih novinah« o nekem Trumbićevem predavanju o krfski deklaraciji. Pri tem je izpustil tale važni odstavek, ki se tiče načina glasovanja v ustavodavni skupščini:

»Ta skupščina ne bo izglasovala ustave z absolutno, ampak kvalificirano večino, ki jo bo določila sama v svojem poslovniku. Absolutna večina se ne more priznati, ker bi utegnila vsiliti voljo zelo važni manjšini, kar bi pomenilo nasilno uveljavljanje volje te večine celo velikemu delu ljudstva. Nasprotno bo morala po načelu kvalificirane večine ustavodavna skupščina poravnati po medsebojnem popuščanju tiste različnosti, ki se pojavijo izmed večine in manjšine, tako da bo ustava veren izraz skupščine kot celote.

»Obzor«, ki o tem poroča, vprašuje, čemu je Demetrović to izpustil, in navaja naslednji odstavek Trumbićevega predavanja, ki ga je Demetrović prav tako izpustil:

»Toda misel enega ustavodavnega zbora za vso državo še ne ustvarja zaveze, da morajo biti osredena vsa državna opravila v enem zakonodavstvu in zaupani eni izvršilni oblasti, kakor je to danes na Francoskem. Misel ene države ne zahteva sestava stroge centralizacije. Država obstoji lahko tudi, če se dajo v pristojnost osrednjega državnega zbora in osrednje izvršilne oblasti samo opravila zunanje politike in tista opravila notranje politike, ki so potrebna obstanku in razvoju države kot organizirane celote.«

K temu pripominja »Obzor«:

Kakor je znano, je zavzela ustavodavna skupščina leta 1921. ravno nasprotno stališče od tistega, ki ga je zastopal Trumbić v smislu krfske deklaracije. Sklenila je centralistično ustavo, izglasovano po »polovici in eden«, ki je s tem vsilila, kakor je slutil Trumbić, svojo voljo zastopnikom hrvaškega in slovenskega naroda, pa če je tudi ne ocenjujemo na drobno, ker je znano, kako je bila zvarjena ta večina »polovica in eden«. Danes je že zgodovinsko dognano, da so vsi pretresi te države v glavnem nasledek vidovdanske ustave in načina, kako je bila vsiljena Slovence in Hrvatim. Zato je treba tudi zgodovinske ugotovitve, da je dr. Trumbić že pred 21 leti jasno sprevidel, v čem je vprašanje bodoče ustave, sprevidel je namreč, da naj bi kvalificirana večina pomenila sporazum hrvaških in slovenskih ljudskih zastopnikov s srbskimi, tako da bo ustava sprejeta sporazumno ter veren izraz skupščine kot celote. Ker se je delalo narobe, smo danes še tam, kjer je dr. Trumbić videl to že leta 1917. vnaprej.

Novi narodi

Zanimivo je, na kakšne naravnost otročje načine skušajo jugosloveni tajiti obstoj samostojnega hrvaškega in seveda prav tako tudi slovenskega naroda. Znano je glede Slovencev, kako so razni jugoslovanski »učenjaki« skleпали, da samostojnega slovenskega naroda zato ni, ker so med

Slovenci in Hrvati prehodna narečja. Tak modri mož z Balkana seveda ne ve ničesar, zato je pač jugosloven. Kajti če bi imel samo zrno znanja o jezikih raznih skupin, bi videl in vedel, da prehodna narečja niso nobena naša posebnost, da jih je marveč povsod med narodi sorodnih jezikovnih skupin. Taka prehodna narečja so na primer med Italijani in Francozi, med Francozi in Katalonci, med Nemci in Holandci, med Nemci in Danci. In podobnost prehodnih narečij je tako velika, da na primer laže razume preprosti Italijan iz Nizze sosednega Provansalea, kakor južnega Italijana, Nemec iz Schleswiga laže Danca, kakor Bavarca. Pa vendar celo med nemškimi nacionalci težko če bi našli človeka, ki bi zaradi tega tajil obstoj samostojnega danskega naroda — te vrste umi so prihranjeni menda samo za nas.

Zanimivo je pri tem na primer, da imajo jugosloveni prihranjen ta svoj stapljaški nauk samo za Slovence in Hrvate. Bolgari so na primer, ne samo po jeziku, ampak tudi po kulturi in veri, zlasti pa še po močni primesi turanske krvi, v vsakem pogledu bližji Srbom, kakor na primer Slovenci. Vendar celo jugosloveni priznavajo, da bi pri njih s stapljaškim naukom nikamor ne prišli. Prav tako se ne upajo trditi, da bi obstajali severoslovenci, čeprav prehajajo češka in poljska narečja na eni strani, poljska in ruska in ukrajinska pa na drugi prav tako eno v drugo, kakor južnoslovanska. V tem protislovju, v teh različnih merah je pač najbolj očitna vsa lažnivost jugoslovenarstva in vsa njegova zahrbtnost, ki nima drugega namena, kakor da nas gospodarsko uniči.

Ker se je pa abotnost tega jugoslovanskega edinstvenega nauka pokazala tako jasno, da ga že ni samostojnega in presodnega človeka med pravimi Slovenci in Hrvati, ki bi ne bil spregledal njegovih pravih nam sovražnih namenov, so zdaj odkrili nekaj novega. Jugoslovanski »Dan«, ki izhaja v Novem Sadu, je te dni odkril tri nove jugoslovanske narode, namreč Šopovce, Bunjevce in Šokce. Kratko in malo, to odkritje je nekako tiste vrste, kakor če bi na primer kak »Branik« ali »Slovenski narod« odkril, da so razen Slovencev jugoslovanski narodi tudi Gorenjci, Dolenjci, Notranjci, Štajerci, Preleki, pa seveda tudi Ljubljančani. Morebiti bi v tem primeru našel Frtavičkov Gustel celo priznanje v jutranjih vrstah kot zasnovalec novega knjižnega jezika.

Sicer pa — še je čas. Upamo, da bomo kmalu o tem brali. Kaj naj pa tudi še pišejo, ko pa niso našli vseh 19 let jugoslovenstva ene same nove misli.

O slovanskem združevanju

Ne mine teden, da ne bi »Slovenski narod« navajal po enkrat ali tudi večkrat kakšno modrost iz jugoslovanskega obzornika »Krug«, ki ima za svojo vzvišeno nalogo, da zagovarja centralizacijo financ pod krinko »nacionalnega edinstva«. Tako je 9. t. m. navedel tele besede:

Vse južnoslovensko ozemlje od Soče pa do Črnega morja je izpostavljeno danes pohlepni pogledom in osvajačnim težnjam z več strani. Osvajanje ni treba, da bi bilo na prvi mah vojaško ali politično. Sovražnik se, če mora, za začetek zadovoljuje tudi z gospodarskim, zlasti pa z duhovnim osvajanjem. Za takšne tujce so južnoslovanski narodi uporabna masa siromakov, ki žive in mrjo na bogatem južnoslovanskem ozemlju.

Zato nam v današnjih razmerah ne kaže ničesar drugega, kakor da se zblížujemo in združujemo kot Slovani, ako iz katerega koli razloga tega ne moremo ali nočemo storiti kot jugosloveni.

Če izvezamemo tisto baharijo o bogati južnoslovanski zemlji, bi skoraj lahko »Krug« pritrtili, vsaj kolikor se tiče tujih načrtov z našo zemljo. In prav tako nimamo nič proti temu, da se Slovani združujemo, narobe, to misel bi celo prav mi pozdravili, ki smo že nekajkrat zavzeli stališče zoper jugoslovanski separatizem, tisti separatizem, ki bi hotel Bolgare izločiti iz južnoslovanske skupnosti, ker jim ta ne gre v priklad pri njej in ki tudi o drugih

Slovanih najraje govore tako, ko da bi nam bili bolj tuji, kakor so si na primer Slovenci, Hrvatje in Srbi med seboj. Proti čemur pa moramo kar najodločneje ugovarjati, to je očitke, ko da bi samo pomanjkanje dobre volje, menda neko posebno veselje in nagnjenje do prepiranja naredilo zlasti Slovence in Hrvate nezaupne. Kajti danes ve že menda vsak, da zlasti mi Slovenci prav nič nismo zoper skupnost, in da je naš boj zoper jugoslovenstvo samo boj za pravico in enakopravnost. To pravico in enakopravnost nam je pa jugoslovanski centralizem vzel. Jugosloveni so torej edini krivci, da ne pride do tistega »združenja«, za katerega je »Krug« v besedah tako vnet. V besedah seveda, v dejanju ne. Kajti če bi bil tudi v dejanju, ne bi mlatil prazne slame in pretakal edinstvenih solza, ampak ugotovil bi kratko: Slovenci in Hrvatje ne morejo biti navdušeni za bratovstvo, ki jih zapostavlja in izkorišča, ki nalaga enim velikanske dajatve drugim v korist. Popravimo krivico! Naredimo, da bo poslej imel vsak pravico uživati sadove svojega truda, če se le ne odteguje skupnim dolžnostim.

In če bodo jugoslovenci kedaj to stališče najprvobitnejše pravičnosti zavzeli, bodo videli, da ne bo več med Slovenci in Hrvati nezadovoljnosti. Če je bo sploh še kaj pri nas, tedaj bo ta kvečjemu tam, kjer so začeli štet našo izkoriščanje v svojo korist že kar za nekakšno pridobljeno pravico. In tedaj se bo šele moglo reči, da je Jugoslavija za druge Slovence pravi zgled, kako se združujejo na pravični osnovi svobodni narodi. Danes to ni, to ve »Krug« prav dobro. Danes je kvečjemu strašilen zgled, ki bo še pri drugih Slovanih ubil vero v mogočnost prave, nesebične slovanske vzajemnosti.

Naj torej raje pridiga »Krug« slovansko združevanje svojim ljudem. Če bo nje prepričal, bomo drugi že kar samodejno pridobljeni zanj.

Nacionalna zgodovina

»Berliner Tageblatt« piše o zgodovini Avstrije, pa pripoveduje tudi tole:

K sreči niso ostali Avstrijci v turški stiski zoper množične vojske mohamedancev sami. Cesar Leopold je zbežal, ko se je 7. julija 1683 razširil glas, da stoji Turki tik pred nižjeavstrijsko mejo. Dunajski meščani so se morali braniti sami. Dva meseca je trajala junška obramba, potem pa so prišli sinovi nemških dežel na pomoč. Ne samo Dunaj je bil osvobojen, tudi Ogrsko so očistili; 35 nemških knezov je padlo v boju za ohranitev nemštva teh pokrajin, neznan je veliko krdelo tistih, ki so brez imena dali kri in življenje, da očistijo vso Nemčijo od svojih južnovzhodnih sovražnikov.

Neznano je zlasti za Nemce kar na mah »veliko krdelo« Poljakov, in »brez imena«, neznan jim je poljski kralj Jan Sobieski, ki je dejansko rešil Dunaj. Kajti »sinovi nemških pokrajin« niso mogli nič opraviti zoper turško vojsko.

Tako si lahko mislimo, koliko je vredna nemška nacionalna zgodovina. Sicer smo pa primere nemške znanosti že nekajkrat navedli, zlasti ko smo opozarjali na resnicoljubnost nemških znanstvenih slovarjev. Povoda je torej dovolj, da smo pri branju nemških znanstvenih knjig na moč previdni. Ali še bolj, da gledamo, da se tudi v tem oziru naslonimo raje na knjištva demokratičnega in torej kritičnega Zahoda, kolikor je to potrebno seveda.

Država, ki hoče postati velesila

Poljska vodi vsa leta po vojni kaj čudno politiko. Njene neurejene notranje razmere (usoda zatiranih Ukrajincev, poldiktatorska vlada polkovnikov, omejevanje svobode) jasno kažejo, da prevladuje v njej miselnost stare poljske »šlahte«, ki je že pred poldrugim stoletjem pogubila poljsko kraljestvo.

Toda kljub notranji neurejenosti hoče Poljska za vsako ceno postati velesila. Tako moremo razumeti njeno krivuljasto politiko (ki je precej podobna politiki bivše Avstrije). Spodbujena po zgledu iz Srednje Evrope je hotela zadnji teden

pokazati svojo moč nad Litvo. Kakor Hitler Avstrijo, so hoteli Poljaki zasesti Litvo zaradi prav neznanega incidenta na meji. Na hud pritisk Velike Britanije in Rusije je prišlo v zadnjem trenutku do sporazuma.

Nedavno smo slišali, da zahteva Poljska tudi kolonije, kljub temu, da ima doma dovolj zemlje in bogastva, kljub temu, da ima samo eno pristanišče (Gdinjo), ki bo prej ali slej spet pripadlo Nemčiji. Vedno se poteguje za to, da ji evropske države priznajo naslov velesile.

Če Poljaki ne bodo spoznali, da je njihova usoda v prvi vrsti v rešitvi notranjih razmer in bodo še nadalje uganjali lov za naslovom velesile, utegnejo doživeti spet polom, kakor v 18. stoletju.

Jeremijada

Ob stoletnici njegovega rojstva je izdala Družba sv. Mohorja kot 7. zvezek »Cvetja iz domačih in tujih logov« »Zbrano delo Simona Jenka« v priredbi dr. Ivana Preglja, ki mu povzemamo sledečo »šalico«:

Videl kraje sem domače,
tujec tamkaj nosi hlače.
Kranjec moj pa Boga hvali,
ki so mu kiklo zanje dali.

Deus misericordiarum,
usmili se civium mearum;
srcem kožo stvoril enako,
v zajčjo jih obleci dlako!

V opombah pravi prireditelj: **Jeremijada** (Strbenčev rokopis: 29. X. 1855; faksimile v Domu in svetu 1903, str. 244). Jeremijada pomeni v ironičnem smislu **tožbo** v okusu **Jeremijevih** lamentacij. V. 5: Deus misericordiarum: usmiljeni Bog; v 6: civium mearum (fem.) = Kranjci v krilu.

Mali zapiski

Prepovedana časopisa

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti v naši državi časopisa:

1. »Les cahiers de la jeunesse«, ki izhaja v Parizu,
2. »Der einzige Weg«, ki izhaja v Antwerpnu.

Številke govore

Od leta 1920. do 1936. je bilo porabljenih za državne investicije skupaj 2.964 milijonov dinarjev, torej skoraj tri milijarde.

K tem trem milijardam smo prispevali Slovenci okoli pol milijarde, to je okoli 17%.

Dobili smo pa vsega za 81.770.000 dinarjev, to je 2,76%.

Ali ste poravnali naročnino?

Preveljavljene vrednote

Ko je narodni socialist Oton Planetta umoril avstrijskega diktatorja Dollfusa, so se ga sprva vsi otresali. Nemški Meyerjev konverzijski slovar ga je celo razglasil za marksista.

Sedaj veljajo seveda v Avstriji druge vrednote. Dunajska »Neue Freie Presse« poroča, da se na njegovem grobu množe venci »v čast nemško-avstrijskega bojovníka za svobodo«. Samo tega ne pove, zakaj je bil prav za prav poslan na oni svet, ampak piše samo, da je bil v zvezi z juljskimi dogodki 1934. leta usmrčen v vrvo in da je pod vislicami še zaklical z močnim glasom: »Naj živi Nemčija! Naj živi Hitler!«

Prepričljivost nacionalizma

Med listi, ki so najbolj vneto zagovarjali Schuschniggovo »krščansko« Avstrijo, ki so zmeraj dokazovali protikrščanski značaj nacionalistične Nemčije in trdili, da ograža fašistični nemški nacionalizem vero in kulturno poslanstvo Avstrije, je stala dunajska »Reichspost« v prvih vrstah. Sedaj, izenačena v pridruženi Avstriji, piše seveda ravno nasprotno. Takole na primer 20. t. m.:

Eden izmed najbolj napačnih in neprimernih dokazov, s katerimi so prejšnji oblastniki (Schuschnigg! ur.) skušali hujskati avstrijsko nemško ljudstvo zoper nemško domovino in narodno-socialistično državo, je bila trditev, da bi utegnili pridružitev ali tudi samo mali, postopni prehod v narodno-socialistično mišljenje, ogražati vero, da, sploh zahodno kulturo.

Tako ogorčena je »Reichspost« že zgolj nad mogočnostjo takšnega nezaslišanega naziranja, da je kar podčrtala kot skrajno abotne stvari, ki jih je še — pred tednom sama spovedovala.

O, da, prepričljivost fašizma je hitra in popolna!

Javno predavanje.

Prejeli smo:

V ponedeljek 28. t. m. se bo vršilo v Beli dvorani Uniona ob 8 zvečer sklepno predavanje predavalnega cikla **Danice, Savice in Zarje**. Predaval bo prof. Edvard Kobek o temi: **Notranja kriza slovenstva**. Po predavanju bo debata. K predavanju so vsi najtopleje vabljeni, za člane je udeležba obvezna.

Grafenauer Bogo,
t. č. predsednik.

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika »Slovenije«!

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in pravosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad
našega tednika »Slovenije«.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

Janez Kocmur:

K Tumovim spominom

(Nadaljevanje)

Izredno zanimiv je na str. 36. ponatisnjeni poziv ljubljanskega župana dr. Ivana Tavčarja na vstop mladeničev od 17. leta starosti dalje v zbor slovenskih »prostovoljnih strelcev«, navadno mladostrelci, nemško »Jungschützen« imenovanih. — Mladostrelci so bili pri prisilnih vojaki silno osovraženi, saj so v nekem smislu pomenili podaljšanje vojne. Osovraženo je bilo tudi žensko osebje po vojaških pisarnah; moj poveljnik stotnik Jože Ušeničnik je dejal večkrat: »Vsaka ženska pomeni odhod enega moškega v ogenj, ne naredi pa nobena še za četrto moža ne...«

Zaradi mladostrelcev je bilo po vojni mnogo prerekanja, kdo jih ima na vesti. Tavčarjev poziv dokazuje, da oba glavna slovenska politična tabora v enaki meri. Poziv je datiran s 1. aprilom 1915, in torej ustanovitev zbora prostovoljnih mladostrelcev ni bila namenjena kot pomoč avstro-ogrski armadi zoper Italijo. Ta je napovedala vojno Avstro-Ogrski mnogo pozneje, šele 23. maja 1915, 20. avgusta istega leta Turčiji, Nemčiji pa šele 28. avgusta 1916. Zbor je bil torej ustanovljen očitno v razbremenitev redne vojske.

Zboru je poveljeval vitez Fran pl. Pogačnik, nadporočnik v rezervi, državni poslanec iz vrst SLS in podpredsednik avstrijske zbornice. Košatil pa se je v eksotično načičkanem kroju polkovnika in je hodil tak celo v parlament, ko je bil ta spomladi 1. 1917. zopet sklican. Kariera tega moža je dovolj značilna. Kot podeželski posestnik in poštar je najprej prišel do poslanskega mandata. Po prevratu je postal prvi predsednik Narodne vlade, končal je pa kot paradni slovenski predsednik »nacionalizirane« Trboveljske premogokopne družbe. Značilno, da je toliko slovenskih veljakov našlo svoje pribežališče pri tej družbi.

Na straneh 50. do 52. opisuje Dimnik zelo poetično proslavo cesarjeve 85. letnice dne 18. avgusta 1915; pravi: »Pred tem spomenikom (cesarje-

vim — op.) se je izvršila ljubkosrčna manifestacija, katero je aranžirala gospa županja dr. Tavčarjeva. Dekleta iz Mladike, iz liceja in narodne dame so prihajale proti pol 8. uri (zvečer — op.) pred spomenik, videlo se je cvetje, dva mestna sluga sta prinesla zelen venec, povit s slovenskimi barvami in črno-zoltimi trakovi, ki ga je poklonilo mesto... ob rdečih rožah, gori v ozadju nad častitljivo glavo cesarja šesterooglata zvezda... Kakor venec so obdajale mladenke cesarjev spomenik, venec tako ljubke mladinske krasote, da se nam je zdelo, zdaj pa zdaj se mora tudi resno-prijazno marmornato lice častitljivega starčka, ki tako zelo ljubi mladino, dobrotljivo nasmejniti... S habsburškim bo tronom vedno sreča trdna Avstrije.«

Ob prevratu je padel prvi ta spomenik — nekdo je odbil »častitljivemu starčku« marmornati nos, na kar so odnesli vse poprsje, na njegovo mesto pa postavili pozneje poprsje Frana Miklošiča. Župan dr. Tavčar je obsojal čin kot vandalizem — kip je bil delo Slovenca Svitoslava Peruzzijskega — zgražal se je tudi, ko je neke noči izginil bronasti kip Radetzkega v Zvezdi. Upiral se je celo odstranitvi bronastega dvoglavega orla na pročelju magistrata in prav tako poprsja Habsburžana II. na stopnišču — zagovarjal jih je kot dela velike umetniške vrednosti.

Dimnik je med prvimi zaploskal. Iz arhiva na njegovi šoli niso izginili samo nosovi, ampak s prepričanjem vred kar celi možje obenem s črnorumenimi podstavki. Da bo njegova čudežno hitra prelevitev bolj vidna, navajam kar sedaj, kaj pravi pozneje v knjigi, ki jo je izdal l. 1924. Prve njegove poprevratne knjige žal še nimam. Na str. 146. piše: »Tako more sprejeti svojega vladarja le narod, ki ga ljubi z vsem žarom narodne in državne ljubezni. Tako pozdravlja narod svojega vladarja kot zmagovalnega osvoboditelja iz tisočletne sužnosti... priča o brezmejni ljubezni slovenskega naroda...« O. Dimnik!

Poročilo vsebuje tudi oba cesarska manifesta z dne 28. julija 1914 in 23. maja 1915, izdana ob

razglasitvi vojnega stanja med monarhijo in Srbijo ter Italijo. Razmeroma največ prostora zavzemajo navodila za »Ljudsko prehrano«, izdana po naučnem ministrstvu. Ta so zanimiva toliko, ker se iz njih razvidi, da je nastopila že po prvih mesecih vojne strašna stiska. Dunaj se je čutil primoranega, pritisniti celo na šolsko mladino, da naj se omeji v svojih potrebah. Takratni rod je na to že pozabil, mlajši pa že spet sanja o neki vojni romantiki. Ker bo o tem še govora, navajam za sedaj samo kratko, kaj vse so obravnavala tista zloglasna navodila (str. 25—33):

Varčujte z živili, posebno z moko in kruhom! — Ljudska hrana v vojnih časih. — Meso. — Mleko, sir. — Mast. — Moka, kruh. — Sočivje. — Krompir. — Prikuhe. — Cuker, sadje. — Pijače. — Nekaj načel za pravilno kurjenje. — Porabljanje ostankov in odpadkov jedi v gospodarstvu. — Praktični migljaji. — Ne kuhajte več, nego je potrebno. — Porabljanje ostankov mesa in močnatih jedi. — Porabljanje ostankov juha, prikuh in omak. — Porabljanje ostankov kruha. — Porabljanje korenin za juho (zelenjave za juho). — Porabljanje karfiolovih zunanijh listov, ohrovtovih in zeljevih korenov. — Čiščenje in porabljanje posnete masti. — Porabljanje masla in masti. — Porabljanje masti govejih obisti in rastlinskih masti. — Porabljanje čajevih listov in kavininega zavretka. — Porabljanje odpadkov sadja, jabolkovih olupki. — Olupki limon in pomaranč. — Porabljanje kosti in kuhinjskih odpadkov.

Zdelo bi se neverjetno, če ne bi stalo črno na belem. Namesto abecede se je učila mladina, kako se kuri tako rekoč brez drv, napolni želodec brez kruha. Že sami naslovi odkrivajo vso grozoto vojne in njenih nasledkov. Dejansko je bilo še huje. Največ imen živil se je slišalo kakor bajke iz Tišoe in ene noči. Moka, meso, sladkor, mast, če bi le bili! Mleka so imeli komaj dojenčji, otroci in bolniki, limone so hranile bolnišnice kakor najdražjo redkost, pomaranča je postala docela neznanost. Dunaj pa je pritiskal in iztiskal zadnje srage na vseh straneh. Ne na vseh — samo spodaj. Zgoraj je rastlo bogastvo v milijone in milijarde.